

Partizanų Motinos

Ona Glemžienė

*Tai kas, kad prabėgo saulėta vaikystė –
Kaip sapnas, kaip laimė, kaip naktį audra.
Kaip sapnas praeisim ir mes, ir negrišim,
Ir nieks mums atgal jau kelių neberas...*

Taip Kupiškyje 1943 m. rašė gimnazistė ir būsimoji Lietuvos partizanė Diana Glemžaitė. Likimas jai lėmė trumpą gyvenimą, pilną poezijos, meilės, kaip ir neapykantų Tėvynės okupantams. Deja, dvidešimt ketverių metų moterį pakirto priešas klasa. Viską, dėl ko mes ir dabar ja žavimės, Dianai padėjo išsiugdyti mokykla, gilus tikėjimas ir Motina.

Ona Marcinkevičiūtė-Glemžienė (1898–1993) gimė Kupiškyje, Palėvenėlėje, kur šeima turėjo 10 hektarų ūkį. Jos išsiriktojo Mykolo Glemžos (1900–1974) šeima Nartekių k. valdė 41 hektarą. Sako, buvo svajotojas, patriotas, mylėjo gamtą, bet nemėgo žemės darbų. Po gimnazijos baigimo tarnavo Lietuvos kariuomenėje, tačiau svajojo apie civilio gyvenimą ir buhalterio darbą. Kilęs iš garbingos giminės (brolis Jūnė buvo kooperatinės bendrovės „Pienocentras“ direktorius), mėgo rašyti eilėraščius. Šeima išaugino keturis vaikus: Dianą, g. 1925 m., Dalią, g. 1935 m., Juozą, g. 1937 m., ir Liudą, g. 1939 m.; Onutė mirė kūdikis.

Jaunoji šeima apsigyveno Degučiuose, Zarasų aps., kur Mykolas gavo netolimos girininkijos girininkovietą, šį darbą labai mėgo. Vieną iš keturių vaikų, dukrele, pavadino Diana – medžioklės ir augmenijos deivės vardu. Greitai tėvą perkėlė dirbti į Vebriūnų girininkiją, buvusią netoli Šiaulių.

Motina augino vaikus, mokė juos pirmųjų raidžių. Gerai žinodama vyro būdą, ji stebėjosi, kai Mykolas, aplinkybių prispaustas, sutiko grįžti į Palėvenėlę prasiskolinusio giminės dvaro gelbėti. Deja, pastangos vaisių nedavė – 1935 m. dvarą turėjo išnuomoti. Mykolas sugrįžo prie savo darbo – šį kartą į Pandėlio girininkiją.

Tačiau visos bėdos laukė dar priešakyje. 1941 m. birželį sužinoję, kad yra įtraukti į tremiamųjų sąrašus, šeimos nariai dvi savaites slapstėsi, nakvojo laukuose, miške. Tėvas jau buvo praradęs viltį, tačiau Motina tikėjo išsigelbėjimu, atėjusiu kartu su vokiečių okupacija. Tada Ona

Glemžienė nusprendė, kad jai su vaikais į Pandėlį grįžti neverta, tad liko Palėvenėlėje. Tėvas tęsė girininko darbą.

Vaikai jau buvo ūgtelėję, Diana sulaukusi šešiolikos. Ji – Kupiškio gimnazijos pažiba: poetė, gera piešėja, aktyvistė. Jos poeziją gyrė pats Antanas Miškinis. 1944 m. baigė gimnaziją, atvyko į Kauną, apsigyveno dėdės Jono Glemžos

Ona Glemžienė (kairėje) ir Bronislaiva Bulovienė 1978 m.

Nuotrauka iš Elenos Bulovaitės-Žebrienės albumo

namuose. Bet ir čia suirutė, artėjo sovietų kariuomenė. Dėdė kvietė Dianą kartu trauktis į Vakarus, tačiau mergina atsisakė – ji nepaliks Lietuvos nelaimėje. Pradėjo studijuoti Vytauto Didžiojo universitete, kartu mokėsi tapybos Taikomosios dailės institute.

1945 m. lapkritį Mykolas Glemža, Panemunio girininkas, netikėtai areštuotas dėl įtarimo talkininkavimu partizanams. O gal enkavėdistai sužinojo, kad 1941 m. turėjo būti deportuotas į Sibirą... Tardytojas Blinovas jį žiauriai mušė, tyčiojasi. Iki pavasario Mykolas kalėjo Pandėlyje, nuolat tardytas, vėliau be teismo išvežtas į Komijos lagerį. Ona liko su trimis mažamečiais vaikais Lietuvoje. Susirūpinusi dukters Dianos likimu nuvažiavo į Kauną. Suprato, kad duktė atsidavusi mokslams, daug rašo, piešia. Merginai patiko iliustruoti vaikiškus tekstus, net mėgino leisti žurnaliuką. Tačiau laikas kūrybai buvo netas... Tik jau daug vėliau sužinojo, kad Diana tuo metu dalyvavo pasipriešinimo kovoje, kaip mokanti piešti padėjo padirbinėti kovotojams pasus. 1947 m. supratusi, kad saugumas jų organizacijai minant kojų, Diana paliko universitetą ir grįžo į tėviškę. Susirūš su partizana. Trys broliai Bulovai jai buvo priimtini savo idėjomis, drąsa.

Vienas iš jų – būrio vadas Juozas, pasivadinęs Iksu, tapo didžiąja jos gyvenimo meile. Vienos sodybos daržinėje juos sutuokė Alizavos klebonas Juozas Merkys. Poetė ir idealistė Diana ryžosi sunkiam gyvenimui partizanų žeminėse, bunkeriuose, nedejavo, nenustojo kurti eilių apie Tėvynę, skausmą ir mylimąjį...

Oną Glemžienę pradėjo kviesti į saugumą. Gąsdino, grasino, mušė klausinėdami, kur yra jos duktė Diana. Motina ėmėsi gudrybių, sakė, kad su ja nebendrauja, nes supykusi už tai, kad mergina nepaklausė jos ir nestudijuoja medicinos. Gydytojas – tai garbinga ir praktiška profesija, o tapymas ar poezija... Kas pirs šiuo metu paveikslus ar poezijos knygas? Niekas...

1948 m. pavasarį iš Magadano į Lietuvą sugrąžino kalinį Mykolą Glemžą. Mat jį išvežė nenuteistą, nors 3,5 metų jau kalino, tad reikėjo suvaidinti teismą. Onai nušvito viltis susigrąžinti vyrą, ieškojo pažinčių, kas jį užstotų taip vadina-

mame teisme. Tačiau sovietinis teismas nieko negirdėjo, nes nuosprendis buvo surašytas jau iš anksto – 5 metai lagerio. Mykolo vėl laukė ilgas kelias iki Irkutsko... Kalinio kelias driekėsi per Vorkutą, Magadaną.

Atėjo metas į Sibirą keliauti ir kitai „pavojingai nusikaltėlei“ – Onai Glemžienei su trimis mažamečiais vaikais. Jie slapstėsi nuo ištrėmimo. Kai atrodė, jog pavojus praėjo, Ona Glemžienė su dukrele Dalia grįžo namo. Mažesnieji vaikai buvo palikti pas gimines. Deja, tą naktį – 1948 m. gegužės 22-osios, į trobą įsiveržė kareiviai, liepė krauti daiktus, išgavo, kur slapstosi mažamečiai Juozas ir Liudas. Visus išvežė į tremtinių surinkimo punktą ties Kunigiškio dvaru, paskui „liaudies priešai“ keliavo į Kupiškį, kur stovėjo 68 gyvuliniai vagonai. Į juos sukimštus 2000 žmonių vežė už Uralo... Po kurio laiko Diana Glemžaitė laiške pasiguodė: „Jau visa šeima ten (Sibire) gyvena, žinoma, neskaitant manęs“.

Deja, likimas Onos Glemžienės dukteriai Dianai lėmė dar sunkesnę dalią. Ji nujautė savo likimą – merginos iš širdies gelmių rašytuose eilėraščiuose širdgėla, skausmas ir artėjančios mirties nuojauta.

(keliamo į 7 psl.)

Ona Glemžienė

(atkelta iš 5 psl.)

Diana slapstėsi. Žuvusių partizanų skaičius vis didėjo, bet ji, praradusi visus artimuosius, nutarė pasitraukti į mišką ir kartu su vyru partizanų Juozu Bulovu gyventi kovojant, nes padėtis vis sunkėjo. Parašė paskutinį atsisveikinimo laišką giminaitėms į Kauną.

1949 m. lapkričio 14 d. žuvo šeši išduoti partizanai, tarp jų ir jauna talentinga poetė D. Glemžaitė-Bulovienė ir jos vyras – kuopos vadas Juozas Bulovas-Iksas... Diana paliko rankraštinių partizaninės lyrikos rinkinį „Penktieji laisvės kovų metai“ (1949), keletą sąsiuvinukų, užrašų knygelių, blanknotėlių su ranka rašytais eilėraščiais.

Partizanų kūnus užkasė

Juodupės gyvenvietės prieigose, vieta buvo slepiama, paskui vykdomos statybos, kapas liko nežinomas. Deja, jaunos moters veidas buvo taip subjaurotas, kad jos niekas neatpažino. 1951-aisiais, po dviejų metų į Irkutską iškeliavo žinia Motinai, kad duktė Diana žuvusi, jos kapas nežinomas.

Sustosiu lauko vidury širdim tuščia tuščia.

Sunku, kai neturi kur eit, kai nieko nér ko laukt – sunku....

(Diana Glemžaitė)

1950 m. Mykolas Glemža iš lagerio paleistas išvyko į Irkutską, kur gyveno šeima. Ona ir Mykolas Glemžos iš tremties Lietuvą pasiekė tik 1960 m. balandį. Tėviškėje jiems gyventi neleido, tad prisiglaudė Lebedžių k., Rokiškio r., pas našlę Indreikienę.

Po kurio laiko Gineišių k., netoli Pandėlio, pavyko nusi-pirkti trobelę...

Dvi partizanų Motinos – Ona Glemžienė ir Bronislava Bulovienė pradėjo bendrauti, apverkė anksti žuvusius savo vaikus. Jų draugystė nenu-trūko ir tada, kai Ona išvažia-vo gyventi pas vaikus į Panevėžį.

Mykolą Glemžą palaidojo Palėvenėlės kapinėse. Ona Glemžienė Amžinojo poilsio atgulė Šilaičių kapinaitėse Panevėžyje. Čia stovi juodas kryžius su užrašu: „Ona Marcinkevičiūtė-Glemžienė“. Dukters Dianos ir jos draugų žūties vietoje pastatytas paminklas. 1994 m. Dianos Glemžaitės kūryba išleista atskira knyga „Mes mokėsim numirt“.

**Stanislovas
ABROMAVIČIUS**